

Regulamin Musztry Organizacji Harcerek ZHR
zatwierdzony uchwałą Naczelnictwa 265/2 z 23 lutego 2013 r.

WSTĘP DO REGULAMINU

Druhno Drużynowa!

Musztra naturalnie przeniknęła do harcerstwa jako istotny składnik wychowania wojskowego, w czasie kiedy harcerstwo było rozumiane jako forma przygotowania do zbrojnego wyzwolenia Polski z niewoli.

Mimo zmiany charakteru organizacji harcerskich elementy musztry pozostały doskonale sprawdzając się w pracy jednostek, stając się jedną z charakterystycznych cech polskiego skautingu. Stosowanie musztry harcerskiej pozwala na większą sprawność organizacyjną i uatrakcyjnienie form pracy, a przy tym zwiększa bezpieczeństwo harcerek.

Niniejszy regulamin został napisany z myślą właśnie o sprawności organizacyjnej, zarówno w działaniu drużyny, jak i przy okazji wspólnych zlotów, zjazdów i spotkań w skali organizacji. Został w nim również ujęty istotny cel wychowawczy. W wychowaniu harcerskim istotną rolę odgrywają bowiem tradycje kulturowe, symbolika państwowa i narodowa, które obok obrzędowości i symboliki harcerskiej określają naszą tożsamość. Poszanowanie tradycji narodowych, nadanie szczególnej rangi symbolom i znakom (również harcerskim) jest więc wyrazem miłości, patriotyzmu i swoistej jedności organizacyjnej i wspólnoty z całym ruchem harcerskim. Musztra rozwija też harcerkę fizycznie, formuje jej sprężystą sylwetkę, wyrabia pewność siebie i opanowanie ruchów oraz przysposabia do zdecydowanego działania. Oddziałując na osobowość, współkształtuje takie cechy jak: obowiązkowość, wytrwałość i systematyczność.

Warto tu wspomnieć, że w sytuacji wystąpień publicznych, harcerki powinny swoim zachowaniem i stylem bycia oddziaływać pozytywnie na innych uczestników uroczystości. Muszą przy tym także dostosować się do ogólnie przyjętych wymogów ceremoniału wojskowego, dyplomatycznego i religijnego.

Dlatego znajdując się w sytuacjach, które nie zostały opisane w niniejszym regulaminie, nie wymyślaj ich samodzielnie ale kieruj się Regulaminem Musztry Sił Zbrojnych i Ceremoniałem Wojskowym, na podstawie których niniejszy dokument został sformułowany.

Pamiętaj jednak, że musztra jest jedynie narzędziem a nie celem. W sytuacji kiedy zaczyna być niezdrową konkurencją dla ducha harcerskiej przyjaźni i braterstwa powinna ustąpić miejsca (zgodnie z kardynalnymi zasadami metody harcerskiej) wychowaniu harcerskiemu.

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ I ZASADY OGÓLNE.....3

1. Musztra

1.1 Rodzaje musztry

2. Ugrupowanie

2.1 Rodzaje ugrupowań

3. Szyk

3.1 Elementy szyku

3.2 Czynności harcerki w szyku

3.3 Rodzaje szyku

4. Rozkaz i komenda

4.1 Rozkaz

4.2 Komenda i jej rodzaje

4.3 Dowodzące harcerki

ROZDZIAŁ II MUSZTRA INDYWIDUALNA.....6

5. Postawa zasadnicza i swobodna

5.1 Postawa zasadnicza

5.2 Postawa swobodna

6. Zwroty

7. Oddawanie honorów

7.1 Oddawanie honorów w miejscu

7.2 Oddawanie honorów w marszu

ROZDZIAŁ III MUSZTRA ZESPOŁOWA.....12

8. Formowanie szyku

8.1 Formowanie szyku w miejscu

8.2 Formowanie szyku w marszu

8.3. Rozwiązywanie szyku

9. Równanie i krycie

10. Odliczanie

10.1 Odliczanie w miejscu

10.2 Odliczanie w marszu

11. Zachowanie w szyku

11.1 Postawa

11.2 Występowanie

11.3 Wstępowanie

12. Odstępowanie i łączenie

12.1 Odstępowanie

12.1.1 Odstępowanie od środka

12.2 Łączenie

13. Przesunięcia

13.1 Przesunięcia szyku

13.2 Zmiany frontu

14. Zmiany ugrupowania w miejscu

14.1 Zaginanie skrzydeł ugrupowania	
15. Marsz, bieg i zatrzymanie	
15.1 Marsz	
15.1.1 Kierunek marszu	
15.1.2 Śpiew w marszu	
15.2 Krok defiladowy i zwykły	
15.3 Bieg	
15.4 Zatrzymanie	
16. Zmiany ugrupowania w marszu	
17. Oddawanie honorów	
ROZDZIAŁ IV MUSZTRA Z PROPORCEM.....	18
18. Proporzec z długim drzewcem	
19. Proporzec z krótkim drzewcem	
20. Okoliczności salutowania proporcem	
ROZDZIAŁ V MUSZTRA ZE SZTANDAREM.....	19
21. Chwyty sztandarem	
21.1 Rodzaje chwytów sztandarem	
21.2 Okoliczności salutowania sztandarem	
22. Uroczystości w kościołach	
22.1 Wejście do świątyni	
22.2 Zachowanie podczas mszy świętej	
22.3 Zakończenie	
23. Ceremonia poświęcenia sztandaru	
24. Uwagi ogólne	
ROZDZIAŁ VI APEL.....	26
25. Ustawienie	
26. Raport/Meldunek	
27. Flaga Państwowa	
27.1 Podniesienie i opuszczenie flagi	
27.2 Salutowanie do flagi	
28. Rozkaz	
29. Zakończenie apelu	
ROZDZIAŁ VII WARTA HONOROWA.....	29
30. Rozprowadzanie i zmiana warty	
30.1 Rozprowadzanie warty	
30.2 Zmiana warty	
ROZDZIAŁ VII UDZIAŁ WE MSZY ŚWIĘTEJ.....	30

Rozdział I

ZASADY OGÓLNE

1. MUSZTRA

Musztra – ćwiczenia harcerskie, które uczą przyjmowania postawy zasadniczej i swobodnej, sposobów oddawania honorów, formowania szyków oraz zachowania w szyku i poza nim.

1.1 Rodzaje musztry

Rozróżnia się musztrę:

indywidualną - przygotowującą harcerkę do występów indywidualnych oraz do działania w zespole.

zespołową - przygotowującą jednostki harcerskie do występów oraz działania w szyku.

2. UGRUPOWANIE

Ugrupowanie w musztrze – ustawienie harcerek lub całych jednostek w szyku odpowiednim do wykonania określonych czynności, frontem w wyznaczonym kierunku, w ustalonych odstępach i odległościach. W ugrupowaniu mogą być stosowane różne szyki.

2.1 Rodzaje ugrupowań

W musztrze rozróżnia się ugrupowania:

rozwinięte – w linii prostej, frontem w jednym kierunku

marszowe – w kolumnie do marszu.

3. SZYK

Szyk – określone w regulaminie ustawienie harcerek lub jednostek harcerskich, w ugrupowaniu rozwiniętym lub marszowym. Harcerki ustawiają się w szyku zgodnie z podziałem organizacyjnym lub w sposób nakazany przez przełożoną.

3.1 Elementy szyku

Na szyk składają się następujące elementy:

- a) **skrzydło** – prawe i lewe zakończenie szyku,
- b) **front** – kierunek ustawienia harcerek,
- c) **odstęp** – oddalenie między harcerkami (jednostkami harcerskimi), mierzone wzdłuż frontu szyku,
- d) **odległość** – oddalenie między harcerkami (szeregami i jednostkami harcerskimi), mierzone w głąb szyku,
- e) **głębokość** – odległość od czoła do ogona szyku,
- f) **czoło kolumny** – początek kolumny,
- g) **ogon kolumny** – koniec kolumny,
- h) **kierunkowa** – poruszająca się w nakazanym kierunku harcerka, do której dostosowują swój ruch inne harcerki. W kolumnie kierunkową jest harcerka znajdująca się na prawym skrzydle czoła kolumny. Podczas oddawania honorów w marszu na komendę Na lewo – PATRZ kierunkową staje się harcerka lewoskrzydłowa.
- i) **zamykająca** – harcerka lub harcerki znajdujące się w ostatnim szeregu kolumny na lewym skrzydle.

3.2 Czynności harcerek w szyku:

Harcerki znajdując się w szyku mogą dokonywać następujących czynności:

- a) **krycie** – ustawienie się harcerek (jednostek harcerskich) w rzędzie, w linii prostej,
- b) **równanie** – ustawienie się harcerek (jednostek harcerskich) w szeregu, w linii prostej,
- c) **odstępowanie** – zwiększanie odstępów między harcerkami (jednostkami harcerskimi) w szyku o określoną liczbę kroków,
- d) **łączenie** – powrót do szyku przed odstępowaniem.

3.3 Rodzaje szyku

W musztrze harcerek występuje podział na następujące szyki:

1. **szereg** – harcerki stoją obok siebie w linii prostej, frontem w jednym kierunku, w odstępach równych łokciom opartym na biodrze, harcerki stoją według wzrostu chyba, że podane jest inaczej. W przypadku gdy harcerka nie posiada kompletnego umundurowania staje na końcu szeregu.
2. **dwusereg** – dwa szeregi harcerek, jeden za drugim, frontem w jednym kierunku, w odległości równej długości wyciągniętej ręki z wyprostowanymi palcami. Harcerki drugiego szeregu kryją swoje poprzedniczki.

Dwusereg jest **pełny**, jeżeli harcerkę lewoskrzydłową pierwszego szeregu kryje harcerka drugiego szeregu. Jeżeli jest inaczej to mamy do czynienia z szeregiem **niepełnym**.

W razie potrzeby do wykonania określonych zadań można formować również inne szyki, np. trójszereg.

3. **kolumna** – harcerki stojące jedna za drugą, frontem w jednym kierunku, w odległości równej długości wyciągniętej ręki z wyprostowanymi palcami, w odstępach równych szerokości dłoni – tworzą rząd (kolumnę pojedynczą) lub dwa i więcej rzędów (kolumnę dwójkową, trójkową itp.). Głębokość kolumny pieszej nie może być mniejsza niż jej szerokość.
4. **linia kolumn** – kolumny jednostek harcerskich stoją jedna obok drugiej na tej samej wysokości, w ustalonych odstępach, czołem w jednym kierunku.

4. ROZKAZ I KOMENDA

4.1 Rozkaz

Rozkaz – wydane przez przełożoną polecenie (podane słownie lub przez środki łączności) bezwarunkowego wykonania lub zaniechania określonej czynności bądź innego zachowania. Przełożona wydająca rozkaz odpowiada za jego treść oraz dające się przewidzieć skutki jego wykonania, a wykonawca rozkazu - za sposób realizacji.

4.2 Komenda i jej rodzaje

Komenda – to polecenie, krótki rozkaz, gdy dotyczy on grupy harcerek, musi być wykonany jednolicie i jednocześnie.

Rodzaje komend:

- a) **proste** – składające się jedynie z hasła, np.: BACZNOŚĆ, SPOCZNIJ
- b) **złożone** – składające się z zapowiedzi komendy i hasła:

zapowiedź komendy – zwraca uwagę, uprzedza wykonawców co nastąpi, podawana wyraźnie, głosem donośnym.

hasło komendy (w niniejszym regulaminie oznaczone drukowanymi literami) – znak wykonania komendy, podawane po krótkiej przerwie, głośno, wyraźnie, krótko i dobitnie. Na hasło należy wykonać komendę. Aby zwrócić uwagę jednostki (osoby), w zapowiedzi komendy można wymienić nazwę jednostki lub stopień, imię i nazwisko harcerki.

np.: 55 Radomska Drużyna Harcerek „Rzeka” BACZNOŚĆ, w szeregu – ZBIÓRKA, SPOCZNIJ

np.: Przewodniczka Katarzyna Niewczas BACZNOŚĆ, w prawo – ZWROT, SPOCZNIJ

Wszystkie komendy podawane jednostkom (harcerkom) w miejscu poprzedza się komendą BACZNOŚĆ, po czym następuje ciąg komend zakończony komendą SPOCZNIJ.

Aby przerwać niewłaściwie wykonywaną czynność, powrócić do poprzedniego położenia oraz umożliwić poprawne jej wykonanie, podaje się komendę WRÓĆ.

4.3 Dowodzące harcerki

W ugrupowaniu rozwiniętym: podając komendę dowodząca przyjmuje postawę zasadniczą stoi na środku, przed frontem szyku w odległości umożliwiającej obserwację skrzydeł.

W ugrupowaniu marszowym: dowodząca maszeruje na czele jednostki, podaje komendy bez zatrzymywania się, zwracając głowę w lewo. Komendy i zapowiedzi komend podawane są na lewą nogę.

Podczas podawania komend i wydawania rozkazów poszczególnym harcerkom (do wykonania czynności musztry) wymienia się jedynie stopień, imię i nazwisko harcerki lub jej funkcję.

W czasie marszu dowodzący może wyjść z szyku, aby podać komendy i sprawdzić sposób ich wykonania.

Rozdział II

MUSZTRA INDYWIDUALNA

5. POSTAWA ZASADNICZA I SWOBODNA

5.1 Postawa zasadnicza

postawa zasadnicza – wyraża gotowość do przyjęcia, wykonania i podawania komend.

W postawie zasadniczej harcerka stoi nieruchomo. Ciężar ciała spoczywa równomiernie na obu stopach. Pięty są złączone, stopy zaś rozwarłe (na szerokość środkowej części podeszwy buta). Nogi w kolanach wyprostowane, tułów wyprostowany. Brzuch lekko wciągnięty, ramiona skierowane do tyłu. Ręce opuszczone i wyprostowane w łokciach. Palce zwarte i wyprostowane, dłonie ułożone wzdłuż zewnętrznej części ud. Głowa lekko podniesiona, wzrok skierowany na wprost, usta zamknięte.

Harcerka przyjmuje postawę zasadniczą na komendę BACZNOŚĆ oraz bez tej komendy **w następujących przypadkach:**

- a) na zapowiedź komendy,
- b) po wykonaniu komendy ZBIÓRKA,
- c) podczas podawania komend,
- d) podczas składania meldunku i przedstawiania się,
- e) podczas oddawania honorów w miejscu,
- f) podczas ewangelii przy uczestnictwie we Mszy Świętej,
- g) podczas Hymnu Narodowego,
- h) podczas Hymnu Harcerskiego, Modlitwy Harcerskiej, Modlitwy Zuchowej,

- i) i innych pieśni o charakterze podniosłym lub ważnych dla danego środowiska.

W wypadku niejasności należy odwołać się do Ceremoniału Wojskowego.

5.2 Postawa swobodna

postawa swobodna – pozycja umożliwiająca harcerce częściowy odpoczynek podczas wykonywania regulaminowych czynności i występów, a przede wszystkim podczas parad i uroczystości.

Harcerka przyjmuje ją na komendę *SPOCZNIJ* oraz samoczynnie w sytuacjach określonych w regulaminie, np.: po wykonaniu komendy *ODLICZ*.

Na komendę *SPOCZNIJ* harcerka energicznie wysuwa lewą nogę w lewo w skos na odległość równą połowie długości stopy. Ciężar ciała spoczywa na prawej nodze. Ręce opuszczone swobodnie.

Harcerka ma swobodę ruchów, lecz nie wolno jej rozmawiać w szyku bez wyraźnego polecenia przełożonej. W razie potrzeby poprawia umundurowanie i oporządzenie, a także dokonuje równania i krycia. Jeżeli przez dłuższy czas pozostaje w postawie swobodnej, może zmienić położenie nóg w ten sposób, że cofa lewą do prawej, a następnie wysuwa prawą i odwrotnie. Za zezwoleniem przełożonej może także chwilowo opuścić szyk.

6. ZWROTY

zwroty w miejscu wykonuje się na komendę: *W lewo (w prawo, w tył)* – **ZWROT**.

Zwroty w lewo i w tył wykonuje się w stronę lewej ręki, na obcasie buta lewej nogi i czubku prawego buta, energicznie dostawiając najkrótszą drogą nogę pozostawioną w tyle.

zwrot w prawo – odwrotnie.

W czasie zwrotów górna część ciała pozostaje w postawie zasadniczej.

7. ODDAWANIE HONORÓW

Harcerka oddaje honory podczas występów indywidualnych:

- a) fladze państwowej podczas jej podnoszenia i opuszczania,
- b) sztandarom podczas występów z pocztem
- c) przełożonym,
- d) przed miejscami upamiętnionymi walkami narodu polskiego, jeżeli są tam wystawione harcerskie i wojskowe warty honorowe.

Harcerka oddaje honory przyjmując postawę zasadniczą i salutując. Harcerka przyjmująca honory ma obowiązek odpowiedzieć na nie w sposób podany w regulaminie.

7.1 Oddawanie honorów w miejscu

w nakryciu głowy - harcerka salutuje w postawie zasadniczej. Twarz ma zwróconą w kierunku osoby, miejsca, symbolu/znaku, którym oddaje honory. Unosi przedramię prawej ręki pionowo do góry, zwracając dłoń do przodu, prostując złożone razem palce (wskazujący, środkowy i serdeczny), wzniesione na wysokość ramienia. Gdy harcerka kończy salutować opuszcza szybkim ruchem rękę do położenia w postawie zasadniczej, z jednoczesnym zwrotem głowy na wprost, po czym przyjmuje postawę swobodną.

Jeżeli harcerka jest w nakryciu głowy, ale ma niesprawną prawą rękę lub zajęte obie ręce, to w celu oddania honorów w miejscu przyjmuje postawę zasadniczą, frontuje i wykonuje skłon głowy.

bez nakrycia głowy - harcerka przyjmuje postawę zasadniczą, frontuje i wykonuje skłon głowy.

Dopuszczalna jest druga forma salutowania: harcerka salutuje w postawie zasadniczej, podnosi szybkim ruchem do beretu (kapelusza) prawą rękę tak ułożoną, aby przedramię i dłoń oraz złączone palce – wskazujący i środkowy – tworzyły linię prostą i wskazywały lilijkę znajdującą się na nakryciu głowy; pozostałe palce dłoni są złożone i przyciśnięte kciukiem. Wystającą część palca środkowego przykładą od strony palca wskazującego do brzegu beretu (kapelusza), łokieć ma zaś skierowany w dół i na prawo w skos. Podnoszenie ręki do oddawania honorów powinno odbywać się najkrótszą drogą.

7.2 Oddawanie honorów w marszu

w nakryciu głowy - harcerka salutuje z jednoczesnym zwróceniem głowy w stronę przełożonej, przy czym lewa ręka przyłożona lekko dłonią do uda pozostaje nieruchoma - nie porusza się razem z udem. Palce ręki są złączone i wyprostowane. Salutowanie rozpoczyna trzy kroki przed przełożoną, a kończy po minięciu jej. Podczas wyprzedzania rozpoczyna salutowanie w momencie zrównania się z przełożoną, a kończy po przejściu trzech kroków. Jeżeli przełożona wyprzedza harcerkę, ta zaczyna salutować w chwili zrównania się z nią, a kończy po przejściu trzech kroków.

bez nakrycia głowy – harcerka wykonuje energicznie skłon głowy w kierunku przełożonej. Rozpoczyna oddawanie honorów na trzy kroki przed przełożoną, a kończy po przejściu trzech kroków. Ręka nie porusza się razem z udem.

Jeżeli harcerka biegnie, to przy oddawaniu honorów przechodzi do kroku zwykłego.

Rozdział III

MUSZTRA ZESPOŁOWA

Jednostki harcerek występują w następujących szykach:

- **w ugrupowaniu rozwiniętym:**

w szeregu, w dwuszeregu, w trójszeregu, w czwórszeregu

- **w ugrupowaniu marszowym:**

w rzędzie, w kolumnie dwójkowej, w kolumnie trójkowej, w kolumnie czwórkowej.

8. FORMOWANIE SZYKU

8.1 Formowanie szyku w miejscu

Aby ustawić harcerek w szyku przełożona zarządza **ZBIÓRKĘ**. Jeżeli harcerek znajdują się w pozycji siedzącej, można najpierw podać komendę **POWSTAŃ**, a następnie postępować zgodnie z poniższym.

np. Radomski Hufiec Harcerek – **POWSTAŃ**. (po powstaniu) **BACZNOŚĆ**, w dwuszeregu, frontem do mnie – **ZBIÓRKA**, **SPOCZNIJ**

Na komendę *BACZNOŚĆ* harcerki zwracają się frontem do przełożonej i przyjmują postawę zasadniczą (obowiązuje to jedynie poza szykiem). Następnie przełożona podaje zapowiedź i staje w postawie zasadniczej w miejscu, w którym chce ustawić jednostkę.

Na hasło *ZBIÓRKA* harcerki biegną do przełożonej i stają w nakazanym szyku, w postawie zasadniczej i w tym samym co ona kierunku (jeżeli nie nakazała inaczej).

Harcerka prawoskrzydłowa staje przy lewym boku przełożonej, a na zbiórce w kolumnie (rzędzie) – za nią.

W szyku harcerki stoją według wzrostu zachowując odstęp na szerokość dwóch dłoni i odległość na długość wyciągniętych ramion - w stosunku do sąsiadujących harcerek.

Aby wyrównać i pokryć w szyku, przełożona podaje komendę *SPOCZNIJ*.

np.: 15 Podgórska Drużyna Harcerek, w dwuszeregu, frontem do mnie – *ZBIÓRKA*,

np.: Zastęp Biedronki (jednostka) w dwuszeregu (rodzaj szyku), na drodze/białej linii (miejsce), frontem do mnie (ustawienie względem wydającej komendę), prawe skrzydło na wysokości słupka (kierunek szyku) - *ZBIÓRKA* (należy zachować kolejność)

W zależności od okoliczności można pominąć część komendy, ważnym jest, żeby komenda zachowała podaną kolejność i była zrozumiała.

Jeżeli zbiórkę nakazuje się ponownie, można podać komendę Zastęp Wiewiórki, w dwuszeregu, na poprzednim miejscu – *ZBIÓRKA*.

8.2 Formowanie szyku w marszu

Aby sformować kolumnę w marszu przełożona wydaje komendę, po której dwójka czołowa maszeruje za przełożoną w odległości trzech kroków, a reszta harcerek dołącza do czołowej dwójki.

np.: Drużyna Potok, w kolumnie dwójkowej, za mną w marszu – *ZBIÓRKA*

np.: Zastęp Koniczyny, w kolumnie dwójkowej, na drodze w kierunku wsi, w marszu – *ZBIÓRKA*

8.3 Rozwiązywanie szyku

Na komendę *ROZEJŚĆ SIĘ* harcerki natychmiast rozchodzą się w dowolnych kierunkach. Przełożona może w komendzie określić miejsce, w którym mają przebywać,

np.: Na łąkę – *ROZEJŚĆ SIĘ*, Do namiotów (biegiem) – *ROZEJŚĆ SIĘ*,

lub kierunek rozejścia się

np.: Od czoła, w prawo – *ROZEJŚĆ SIĘ*, W tył – *ROZEJŚĆ SIĘ*.

Komendę *ROZEJŚĆ SIĘ* można podać w każdym szyku w miejscu lub w marszu.

Na powyższą komendę harcerki stojące w szyku robią zwrot w tył i rozchodzą się w dowolnym kierunku. Po komendzie *ROZEJŚĆ SIĘ* należy podać komendę *SPOCZNIJ*.

9. RÓWNANIE I KRYCIE

Równanie i krycie w szyku harcerki wykonują samoczynnie po komendzie *SPOCZNIJ* albo na komendę *Równaj – W PRAWO*.

Na powyższą komendę wszystkie harcerki jednocześnie i energicznie zwracają głowy w prawo, z wyjątkiem prawoskrzydłowej i stają tak, aby prawym okiem widzieć tylko swoją sąsiadkę, a lewym pierś czwartej od siebie. Po wyrównaniu, na komendę *BACZNOŚĆ* jednocześnie zwracają głowy na wprost.

10. ODLICZANIE

Odliczanie stosuje się w celu ustalenia stanu liczbowego harcerek lub sformowania nowego szyku. Wykonuje się je na komendę składającą się z zapowiedzi określającej sposób odliczenia oraz hasła *ODLICZ*.

np.: Kolejno, (Do dwóch, pięciu, dziesięciu itp.) – *ODLICZ*.

10.1 Odliczanie w miejscu

Na hasło *ODLICZ* harcerki pierwszego szeregu (poza prawoskrzydłową) zwracają jednocześnie głowy w prawo. Harcerka prawoskrzydłowa pierwszego szeregu zwraca głowę w lewo i zaczyna odliczanie. Pozostałe harcerki pierwszego szeregu, odwracając energicznie głowy z prawej na lewą stronę, podają kolejno liczby, kierują głowę ponownie na wprost i przyjmują postawę swobodną. Harcerki drugiego szeregu zwracają uwagę na liczebnik podany przez stojące przed nimi w pierwszym szeregu harcerki, który także ich dotyczy i wraz z nimi przyjmują postawę swobodną. Odliczanie rozpoczyna się liczebnikiem „raz”. Po odliczeniu ostatnia osoba w szyku zwraca głowę w prawo w kierunku dowodzącej.

Jeżeli ***dwusereg jest niepełny***, to lewoskrzydłowa pierwszego szeregu, po odliczeniu – zwraca głowę w kierunku dowodzącej i melduje głośno: *Niepełny!*

10.2 Odliczanie w marszu

Odliczanie w marszu stosuje się np. aby sformować kolumnę dwójkową z harcerek maszerujących w rzędzie. W tym celu prowadząca podaje komendę *Do dwóch – ODLICZ*. Harcerki odliczają wówczas, nie zmieniając tempa marszu i kolejno zwracają głowy w lewo. W podobny sposób wykonuje się w marszu komendę *Kolejno – ODLICZ*.

11. ZACHOWANIE W SZYKU

11.1 Postawa

Harcerka, przed którą przechodzi przełożona, oraz jej sąsiadki (stojące bezpośrednio z prawej i z lewej strony) przyjmują postawę zasadniczą. Harcerka powraca do postawy swobodnej, gdy przełożona minie sąsiadkę stojącą bezpośrednio obok.

11.2 Występowanie.

Występowanie następuje poprzez wskazanie konkretnej harcerki.

np.: drużna samarytanka Patrycja Chudzińska – DO MNIE

np. przewodniczka Monika Mirosławska WYSTĄP. DO MNIE.

harcerka wywołana z szyku - harcerka znajdująca się w szyku na komendę *WYSTĄP* robi trzy kroki naprzód i staje w postawie zasadniczej, a na komendę *DO MNIE* lub np.: *Do drużny komendantki* idzie krokiem zwykłym najkrótszą drogą do wzywającej, zatrzymuje się trzy kroki przed nią w postawie zasadniczej, oddaje honory i melduje się.

np.: Drużno Komendantko, zastępowa Katarzyna Rydel - melduję się na rozkaz.

z pierwszego szeregu - na miejsce wywołanej harcerki wstępuje natychmiast stojąca za nią harcerka z drugiego szeregu (stawiając dwa kroki od lewej).

z drugiego szeregu - harcerka wywołana z drugiego szeregu (również skrzydłowa) robi wykrok lewą nogą, lewą ręką dotyka lewego ramienia swojej poprzedniczki, po czym cofa lewą nogę do prawej. Na ten znak harcerka z pierwszego szeregu robi prawą nogą krok w prawo w skos do przodu. Wywołana harcerka robi dwa małe kroki zwykłym krokiem (zaczynając od lewej nogi) żeby znaleźć się na wysokości pierwszego rzędu a następnie bez zatrzymywania występuje trzy kroki. Po przejściu wywołanej, harcerka z pierwszego szeregu wraca na swoje miejsce, dając lewą nogą krok w lewo w skos do tyłu. Postępuje podobnie, gdy wywołana wraca na swoje

miejsce. Uważa przy tym, aby krok w lewo w skos do tyłu wykonać równocześnie z wykonaniem zwrotu w tył przez powracającą harcerkę z drugiego szeregu.

z trzeciego szeregu - harcerka wywołana z trzeciego szeregu lub z kolumny w miejscu, na komendę *WYSTĄP* przechodzi za plecami harcerek swojego szeregu (nie dotyczy prawoskrzydłowej) na prawą stronę kolumny lub na stronę wskazaną przez przełożoną. Następnie – maszerując wzdłuż skrzydła trójszeregu lub wzdłuż kolumny – występuje trzy kroki przed front szyku.

Wstępowanie na miejsce wywołanych dotyczy tylko pierwszego szeregu, po wystąpieniu harcerki np. z drugiego szeregu - miejsce to pozostaje puste tzn. nie wstępuje na nie harcerka z trzeciego szeregu.

w marszu - harcerka wywołana z kolumny w marszu przechodzi za plecami harcerek swojego szeregu (nie dotyczy prawoskrzydłowej) na prawą stronę kolumny i maszeruje na wysokości swojego szeregu w odstępie jednego kroku od prawoskrzydłowej.

Wywołana w marszu podchodzi do przełożonej z lewej strony. Jeżeli przełożona nie zatrzyma się, maszeruje obok niej (na tej samej wysokości utrzymując krok przełożonej) i po oddaniu honorów melduje się w marszu.

Harcerka wywołana z czoła kolumny również występuje trzy kroki przed front szyku, a na jej miejsce wstępuje harcerka kryjąca ją. Natomiast harcerka wywołana z drugiego szeregu kolumny występuje w sposób podany dla dwuszerowego.

11.3 Wstępowanie

Na komendę *WSTĄP* wywołana robi w tył zwrot, wraca na swoje miejsce w taki sam sposób, jak podczas występowania i przyjmuje taką postawę, jak jednostka. Natomiast harcerka, która zajmowała jej miejsce, wraca do drugiego szeregu (bez zwrotu i wymachu rąk).

Komendy *WYSTĄP* i *WSTĄP* podaje się również grupie harcerek.

Jeżeli komenda *WYSTĄP* dotyczy kilku harcerek stojących w pierwszym szeregu, występują one jednocześnie. Stojące obok siebie w drugim szeregu występują kolejno, zaczynając od prawej; natomiast harcerki, które nie stoją w tym szeregu obok siebie – jednocześnie.

Na komendę *WSTĄP* wywołane harcerki robią w tył zwrot i wracają na swoje miejsce jednocześnie lub w kolejności występowania z szyku. W wypadku ustawienia jednostki w wąskim miejscu (korytarzu itp.) wywołana harcerka (grupa) występuje krok przed szyk.

Harcerka **wywołana z kolumny** w marszu na komendę *WSTĄP*, zatrzymuje się i po zwrocie w miejscu w odpowiednim kierunku wraca na swoje miejsce w szyku.

Harcerka **wywołana z szyku** na komendę *WSTĄP*, robi zwrot w miejscu we właściwym kierunku i krokiem zwykłym wraca na swoje miejsce.

12. ODSZTĘPOWANIE I ŁĄCZENIE

12.1 Odstępowanie

Odstępowanie – zwiększenie odstępów między harcerkami o liczbę kroków podaną w komendzie.

Nakazuje się je, aby ułatwić przegląd harcerek lub zapewnić im większą swobodę ruchów podczas ćwiczeń.

np.: Od prawoskrzydłowej (lewoskrzydłowej) pięć (dziesięć) kroków – *ODSTĄP*

np.: Od prawoskrzydłowej (lewoskrzydłowej) pięć (dziesięć) kroków, biegiem – *ODSTĄP*

Na hasło komendy harcerki (poza lewoskrzydłową, od której zaczyna się odstępowanie) robią w lewo (pravo) zwrot i maszerują (biegną) w nakazanym kierunku, oglądając się przez lewe ramię – każda na bezpośrednio za nią maszerującą (biegnącą) harcerkę. Po jej zatrzymaniu się następną harcerka robi tyle kroków ile podano w komendzie. Następnie zatrzymuje się, robi w lewo (pravo) zwrot, wyrównuje i przyjmuje postawę swobodną.

12.1.1 Odstępowanie od środka

Podczas odstępowania od środka wskazuje się harcerkę, od której należy rozpocząć wykonywanie tej czynności. Na komendę wyznaczona harcerka na sekundę podnosi lewą rękę do poziomu z dłonią ułożoną w płaszczyźnie pionowej.

np.: Od przewodniczki Agnieszki Maliszak, krok – ODSTĄP,

np.: Od podharc mistrzyni Anny Kowalskiej w prawo (w lewo), krok – ODSTĄP

Jeżeli jednostka jest ustawiona w dwuszeregu, lewą rękę podnosi do poziomu również harcerka kryjąca wskazaną z pierwszego szeregu.

12.2 Łączenie

Łączenie odbywa się w odwrotnym kierunku niż odstępowanie na komendę

np.: Do prawoskrzydłowej (lewoskrzydłowej) – ŁĄCZ (biegiem – ŁĄCZ)

np.: Do drużyny Eweliny Róg – ŁĄCZ (biegiem – ŁĄCZ)

np.: Do drużyny Barbary Hajduk w lewo (w prawo) – ŁĄCZ (biegiem – ŁĄCZ)

13. PRZESUNIĘCIA

13.1 Przesunięcie szyku

Przesunięcie szyku w przód lub w tył odbywa się na komendę, po której harcerki robią odpowiednią ilość kroków w nakazanym kierunku, nie zmieniając frontu.

np.: Drużyna Suma Sił, krok na wprost (w tył) – MARSZ

np.: Zastęp Skrzydła, dwa (pięć, osiem) kroki (kroków) na wprost – MARSZ

Aby przesunąć szyk w tył na odległość większą niż krok, najpierw należy podać komendę do wykonania zwrotu w tył, a następnie – dotyczącą przesunięcia. W tył można wykonywać maksymalnie jeden krok. Przesunięcie szyku w prawo (lewo) wykonuje się po zmianie frontu szyku.

13.2 Zmiany frontu

Zmiany frontu ugrupowania rozwiniętego dokonuje się na komendę. Harcerka skrzydłowa nieruchomego skrzydła zachodzi w miejscu w prawo (w lewo) w takim tempie, aby maszerujące po okręgu mogły zachować równanie. Po dojściu zastępu do odpowiedniego miejsca przełożona podaje komendę Drużyna (zastęp, itp.) – STÓJ. Zachodzenie odbywa się krokiem zwykłym.

np.: 59 Łódzka Drużyna Harcerek, w prawo (w lewo) zachodź – MARSZ

14. ZMIANY UGRUPOWANIA W MIEJSCU

z szeregu w rząd, z rzędu do szeregu - na komendę *W prawo (w lewo) – ZWROT*.

z szeregu w kolumnę dwójkową - na komendę *W dwójki, w prawo – ZWROT*. Harcerki, na których podczas odliczania wypadł liczebnik raz, robią w prawo zwrot w miejscu, a oznaczone liczbą dwa wykonują na obcasie buta prawej nogi i czubku lewego buta część zwrotu w prawo,

po czym lewą (czyli zewnętrzną) nogą robią energiczny wykrok w lewo w skos – i dostawiając prawą nogę do lewej – stają na lewo od swych sąsiadek.

z kolumny dwójkowej do szeregu - na komendę *W szereg, w lewo – FRONT*.

Harcerki, które podczas formowania dwójek robiły zwrot w miejscu (oznaczone liczbą jeden), wykonują na obcasie buta lewej nogi i czubku prawego buta część zwrotu w lewo, po czym prawą (czyli zewnętrzną) nogą robią energiczny wykrok w lewo w skos i – dostawiając lewą nogę do prawej – stają na prawo od swych sąsiadek. Harcerki oznaczone liczbą dwa robią zwrot w lewo w miejscu.

z szeregu w kolumnę trójkową - na komendę *W trójki, w prawo - ZWROT*. Harcerki, na których podczas odliczania wypadł liczebnik raz, wykonują część zwrotu w prawo na czubku lewego buta i obcasie prawego, po czym robią energiczny wykrok w tył w skos prawą nogą (czyli zewnętrzną) i dostawiając lewą nogę do prawej - stają na prawo od swych sąsiadek, harcerki oznaczone liczbą dwa robią zwrot w miejscu, a harcerki oznaczone liczbą trzy wykonują na obcasie buta prawej nogi i czubku lewego buta część zwrotu w prawo, po czym lewą nogą (zewnętrzną) robią energiczny wykrok w lewo w skos – i dostawiając prawą nogę do lewej – stają na lewo od swych sąsiadek.

z dwuszeregu w kolumnę dwójkową - na komendę *W prawo – ZWROT*, natomiast z kolumny dwójkowej do dwuszeregu na komendę *W lewo – ZWROT*.

z trójszeregu w kolumnę trójkową - na komendę *W prawo – ZWROT*. Natomiast powrót z kolumny trójkowej do trójszeregu – na komendę *W lewo – ZWROT*.

z kolumny dwójkowej w rząd - na komendę *W rząd – W TYŁ*. Harcerki z lewego rzędu przesuwają się w rytm marszu za swoich prawych sąsiadek, zachowując regulaminowe odległości.

z rzędu w kolumnę dwójkową - na komendę *W dwójki – W PRZÓD*. Harcerki, na których podczas odliczania wypadł liczebnik dwa, przesuwają się w przód na lewo od swych poprzedniczek. Ustawione w ten sposób dwójki dołączają i kryją dwójkę czołową, która skraca krok bez komendy. Dowodząca również skraca krok.

14.1 Skrzydła ugrupowania

Skrzydła ugrupowania rozwiniętego **zagina się** na komendę. Po zagięciu skrzydeł podaje się komendę *SPOCZNIJ*.

np.: Zastęp Sowy, *zagiąć skrzydło – MARSZ*

np.: Od drużyny Małgorzaty Biesiadeckiej, *zagiąć lewe (prawe) skrzydło – MARSZ*

np.: Od drużyny Emilii Przytomskiej i drużyny Karoliny Paczkowskiej *zagiąć skrzydła – MARSZ*

Jeśli zaginanie następuje od wyznaczonej harcerki, wówczas podnosi ona na sekundę lewą rękę do poziomu. Stojące za nią w następnych szeregach również podnoszą lewe ręce do poziomu z dłonią ułożoną w płaszczyźnie pionowej.

Na komendę dotyczącą zagięcia skrzydeł zastęp lub harcerki skrzydłowe, wraz z wymienionymi w zapowiedzi, zaginają skrzydło (skrzydła), przesuając się do przodu krokiem zwykłym. Wymieniona harcerka zachodzi w miejscu w prawo (w lewo) w takim tempie, aby maszerujące po okręgu mogły zachować równanie. Harcerki te zatrzymują się po dojściu do miejsca, w którym są ustawione pod kątem 90 stopni w stosunku do frontu uformowanej jednostki.

Skrzydła **odgina się** na komendy *w tył – ZWROT, Odgiąć skrzydła – MARSZ*.

np.: Zastęp Rusalki i Świstaki (od drużny Klary Durkowskiej i drużny Igi Nowak) *w tył – ZWROT, Odgiąć skrzydła – MARSZ*.

Harcerki zaginające poprzednio skrzydła robią w tył zwrot, wracają na poprzednie miejsce w taki sam sposób, jak podczas zaginania skrzydeł i zatrzymują się na linii jednostki.

15. MARSZ, BIEG I ZATRZYMYWANIE

15.1 Marsz

marsz rozpoczyna się z postawy zasadniczej lewą nogą. Wykonuje się go krokiem defiladowym lub zwykłym, natomiast marsz w miejscu – tylko krokiem zwykłym.

Marsz rozpoczyna się na komendę *Drużyna – MARSZ*.

np.: Drużyna Źródło, na wprost (w prawo, w lewo, w tył na prawo, w tył na lewo) – *MARSZ* lub Drużyna Knieja, za mną – *MARSZ*.

Po komendzie *MARSZ* pierwsze trzy kroki wykonuje się krokiem defiladowym na wprost, z wyjątkiem marszu w miejscu.

np.: samarytanka Anna Wróbel, *kierunek na wprost (w lewo, w prawo, w tył na lewo, w tył na prawo, w lewo w skos, w prawo w skos) – MARSZ* lub samarytanka Maria Prokop, *za mną – MARSZ*.

15.1.1 Kierunek marszu

Kierunek marszu zmienia się na komendę *Kierunek – W LEWO (W PRAWO, W TYŁ NA PRAWO, W TYŁ NA LEWO, W LEWO W SKOS, W PRAWO W SKOS)* lub według wskazanego przedmiotu terenowego czy konkretnej harcerki. Na hasło komendy harcerka robi trzy kroki na wprost, a następnie zmienia kierunek marszu na nakazany i maszeruje dalej.

Kolumna maszeruje za przełożoną w odległości ustalonej w regulaminie. Jeżeli przełożona nie idzie na czele, w celu zmiany kierunku podaje ona wówczas komendę *Kierunek – W LEWO (W PRAWO, W TYŁ NA LEWO, W TYŁ NA PRAWO, W LEWO W SKOS, W PRAWO W SKOS)*. Na każdą z tych komend czołowa harcerka (dwójka, czwórka) robi trzy kroki na wprost, następnie zmienia kierunek w nakazaną stronę i maszeruje dalej; cała kolumna dostosowuje się do czoła.

Na wąskich drogach – jeżeli po lewej stronie jest potrzebny szerszy przejazd niż pozostawia maszerująca kolumna – przełożona lub harcerka zamykająca podaje komendę *Lewa – WOLNA*. Na tę komendę kolumna schodzi jednocześnie w prawo w skos na prawy skraj drogi (jezdni) i maszeruje dalej.

marsz w miejscu wykonuje się na komendę *W miejscu – MARSZ*, zarówno rozpoczynając marsz w miejscu (harcerka rozpoczyna marsz w miejscu lewą nogą) jak i na podaną do

przejścia z ruchu do marszu w miejscu (komendy podaje się na lewą nogę). Następny krok harcerka wykonuje jeszcze w ruchu, po czym maszeruje w miejscu.

Aby harcerka maszerująca w miejscu ruszyła naprzód, podaje się komendę *Na wprost – MARSZ* na lewą nogę. Harcerka wykonuje jeszcze jeden krok w miejscu, następnie rozpoczyna marsz na wprost.

15.1.2 Śpiew w marszu

Przełożona zarządza śpiew, podając komendę *Drużyna Żar – ŚPIEW* lub *Kosodrzewina (tytuł piosenki) – ŚPIEW*.

Wskazana jednostka rozpoczyna śpiew na lewą nogę. Śpiew przerywa się po zakończeniu piosenki lub na komendę *DOŚĆ*. Jednostka śpiewa maszerując krokiem zwykłym.

15.2 Krok defiladowy i zwykły

krok defiladowy - rozpoczynając marsz krokiem defiladowym, harcerka podnosi stopę na wysokość około 10 cm i stawia ją sprężysto (ale bez tupania). Tułów ma wyprostowany, pierś wypiętą do przodu, wzrok skierowany na wprost. Ruchy rąk wykonuje na przemian w następujący sposób: robiąc wymach ręką do przodu, zgina ją w łokciu i płynnie przenosi tak, aby mały palec dłoni znalazł się na wysokości górnej krawędzi sprzączki pasa. Dłoń ułożona skośnie, palce złączone i wyprostowane, a krawędź kciuka skierowana w stronę tułowia. Rękę przenosi do tyłu (nie skręcając dłoni) najkrótszą drogą, do oporu w stawie łokciowym i barkowym.

Krok defiladowy stosuje się:

- a) rozpoczynając marsz (tylko pierwsze trzy kroki),
- b) w marszu po komendzie *BACZNOŚĆ*,
- c) w marszu po zapowiedzi komendy dotyczącej zatrzymania się.

krok zwykły *obowiązuje podczas codziennego przemieszczania jednostki.*

Harcerki występujące indywidualnie, stosują go podczas oddawania honorów w marszu, a także w czasie podchodzenia do (odchodzenia od) przełożonej.

Z kroku defiladowego do zwykłego przechodzi się na komendę *SPOCZNIJ*. Harcerka stawia jeszcze jeden krok defiladowy i rozpoczyna marsz krokiem zwykłym. Zmienia krok na zwykły również bez komendy, po pierwszych trzech krokach rozpoczynających marsz.

15.3 Bieg

bieg z miejsca i z marszu wykonuje się na komendę: *Biegiem – MARSZ*. Na zapowiedź komendy harcerka ugina ręce w łokciach, a na hasło rozpoczyna bieg lewą nogą, pochylając tułów lekko do przodu i poruszając rękami w rytm biegu.

Na hasło komendy *Zwykły – KROK*, podane na lewą nogę, harcerka zwalnia bieg stawiając w tym tempie jeszcze trzy kroki i rozpoczyna marsz nakazanym krokiem.

15.4 Zatrzymanie

zatrzymanie z marszu następuje na komendę, np. *samarytanka Alicja Świdorska – STÓJ*. Po zapowiedzi harcerka zaczyna maszerować krokiem defiladowym, a po hasle daje jeszcze jeden krok, przystawiając energicznie (do prawej nogi) lewą nogę, po czym przyjmuje postawę zasadniczą.

Zatrzymanie następuje na komendę
np.: *Drużyna (zastęp) – STÓJ*.

Aby niejednocześnie **zatrzymać maszerującą kolumnę** podaje się komendę *Czoło – STÓJ* albo *Stawaj – W LEWO (W PRAWO)*.

Na komendę *Czoło – STÓJ* maszerująca na czele harcerka (dwójka, czwórka) zatrzymuje się, następnie zaś harcerki – dochodząc do poprzedniczki – zatrzymują się z zachowaniem przepisowej odległości i przyjmują postawę swobodną.

Na komendę *Stawaj – W LEWO (W PRAWO)* czołowa harcerka (dwójka, czwórka) zatrzymuje się, robi zwrot w lewo (prawo) i przyjmuje postawę swobodną. Następnie harcerki (podchodząc do poprzedniczek) wykonują te same czynności z zachowaniem przepisowej odległości, odstępów, równania i krycia.

zatrzymanie z biegu - aby zatrzymać biegnącą harcerkę, podaje się komendę *Zwykły – KROK*, a następnie komendę, np.: *samarytanka Aleksandra Szyszka – STÓJ*.

16. ZMIANY UGRUPOWANIA W MARSZU

z kolumny dwójkowej w rząd - na komendę *W rząd – W TYŁ*. Harcerki z lewego rzędu przesuują się w rytm marszu za swoje prawe sąsiadki, zachowując regulaminowe odległości.

z rzędu w kolumnę dwójkową - na komendę *W dwójki – W PRZÓD*. Harcerki, na których podczas odliczania wypadła liczba dwa, przesuują się w przód na lewo od swych poprzedniczek. Ustawione w ten sposób dwójki dołączają i kryją dwójkę czołową, która skraca krok bez komendy. Dowodząca również skraca krok. Po przyjęciu regulaminowych odstępów i odległości podaje się komendę *Zwykły – KROK*.

z kolumny czwórkowej w kolumnę dwójkową - na komendę *W dwójki – W TYŁ*. Harcerki oznaczone podczas odliczania liczbą dwa przechodzą w rytm marszu za swe sąsiadki z prawej strony i kryją je, zachowując przepisową odległość. Lewy rząd w tym czasie dołącza do prawego. Harcerki idące w pierwszej dwójce nie zmieniają długości kroku.

z kolumny dwójkowej w czwórkową - na komendę *W czwórki – W PRZÓD*. Harcerki lewego rzędu oznaczone podczas odliczania liczebnikiem raz odступują w lewo. Te natomiast, które poprzednio przeszły w tył, oznaczone liczebnikiem dwa, wступują na dawne swoje miejsce (na wysokość jedynek). Czoło skraca krok bez komendy. Dowodząca również skraca krok. Harcerki maszerują dalej krokiem zwykłym na komendę *Zwykły – KROK*.

17. ODDAWANIE HONORÓW

W ugrupowaniu rozwiniętym oraz marszowym jednostka oddaje honory na komendy *BACZNOŚĆ – na prawo – PATRZ*. Harcerki zwracają energicznie głowy w nakazanym kierunku, następnie patrzą na przełożoną i prowadzą ją wzrokiem. Gdy ogon kolumny minie przełożoną prowadzącą kolumnę podaje komendę *BACZNOŚĆ*, na którą harcerki zwracają głowy na wprost, a następnie komendę *SPOCZNIJ. Salutuje jedynie dowódca*.

Rozdział IV

MUSZTRA Z PROPORCEM

Proporcową mianuje się zgodnie z zasadami obowiązującymi w danej jednostce lub spośród wyróżniających się harcerek.

18. PROPORZEC Z DŁUGIM DRZEWCEM

w postawie swobodnej proporcowa prawą ręką trzyma proporzec postawiony na drzewcu przy prawej nodze na linii czubka buta.

w postawie zasadniczej proporcowa chwyta drzewiec obiema rękami (lewa ręka znajduje się nad prawą) i ustawia w położeniu pionowym przy prawym ramieniu (dłoń lewej ręki znajduje się na wysokości barku), po czym opuszcza prawą rękę na całą długość obejmując dolną część drzewca.

w postawie prezentuj proporcowa pochyla proporzec w przód pod kątem do 45 stopni. Lewa ręka pozostaje ułożona jak w postawie zasadniczej bez proporca.

W wystąpieniach oficjalnych proporcowa zachowuje postawę stojącą.

19. PROPORZEC Z KRÓTKIM DRZEWCEM

wedle uznania można zastosować poniższe lub trzymać go bez ruchu w ręce

w postawie zasadniczej i **w postawie prezentuj** proporcowa wyciąga przed siebie jedną rękę na długość drzewca i trzyma proporzec poziomo prostopadłe do własnej postawy. Druga ręka pozostaje ułożona jak w postawie zasadniczej bez proporca.

20. OKOLICZNOŚCI SALUTOWANIA PROPORCEM

Salutowanie proporcem wykonuje się w następujących okolicznościach:

- a) na komendę **BACZNOŚĆ**,
- b) przy dźwiękach Hymnu Narodowego, podczas podnoszenia flagi państwowej
- c) podczas Hymnu Harcerskiego i Modlitwy Harcerskiej,
- d) przy odgrywaniu sygnału Wojska Polskiego
- e) w odpowiednich momentach podczas mszy świętej (przeistoczenie i błogosławieństwo)
- f) oddając honory przelożonym w czasie przeglądu w szyku rozwiniętym oraz przemarszu defiladowym,
- g) przy odśpiewywaniu podniosłych pieśni patriotycznych i modlitewnych,
- h) przed Grobem Nieznanego Żołnierza,
- i) przy opuszczaniu trumny do grobu w uroczystościach pogrzebowych.

Rozdział V

MUSZTRA ZE SZTANDAREM

Sztandar jest symbolem i wyrazem naszego szacunku oraz przywiązania do najwyższych wartości, symboli harcerskich i patriotycznych. Integruje jednostki oraz pozwala godnie reprezentować je podczas wystąpień oficjalnych.

Samemu sztandarowi należy się szczególny szacunek. W przypadku wystąpień indywidualnych podczas przechodzenia sztandaru należy frontować w jego kierunku i oddać mu honor. W

przypadku wystąpień zespołowych dowodząca wydaje komendy *BACZNOŚĆ*, *Na prawo* - *PATRZ*.

Poczet sztandarowy na czele z dowodzącą jest odpowiedzialny za sztandar od momentu odebrania go z miejsca przechowywania aż do powtórnego zdeponowania (ma obowiązek zadbać o godne warunki transportu i używania sztandaru jak również nie pozostawiać go w żadnym momencie bez opieki/nadzoru).

Poczet sztandarowy mianuje się zgodnie z zasadami obowiązującymi w danej jednostce lub spośród wyróżniających się harcerek, w następującym składzie: dowodząca, chorąży, asystująca.

Poczet sztandarowy występuje w regulaminowym umundurowaniu z opuszczonymi rękawami. Szarfę biało-czerwoną przewieszoną przez prawe ramię posiada tylko chorąży (poza wyjątkami opisanymi w instrukcji sztandarowej).

Poczet występuje w białych rękawiczkach. Podczas wystąpień poczet sztandarowy przyjmuje postawę zasadniczą, komendy (np. *BACZNOŚĆ*, *SPOCZNIJ*) wykonuje chorąży stosując odpowiednie chwyt sztandarem.

Ugrupowanie:

Poczet sztandarowy występuje w ugrupowaniu rozwiniętym, niezależnie od tego czy występuje indywidualnie czy w szyku oraz czy szyk, do którego należy poczet jest w ugrupowaniu rozwiniętym czy marszowym.

W szczególnych wypadkach dopuszczalne jest przejście do ugrupowania polegającego na ustawieniu osób w poczcie jedna za drugą. W marszu dotyczy to np. przechodzenia przez wąskie przejścia, ustawiania się pocztów w świątyniach lub drobnych przesunięć szyku. W takim przypadku poczet maszeruje w kolejności: dowodząca, chorąży ze sztandarem, asystująca. Jeżeli z uwagi na brak miejsca istnieje konieczność zacieśnienia szyku podczas zbiórki poczet ustawia się w następujący sposób: na froncie stoi chorąży ze sztandarem, w drugim szeregu dowodząca pocztu, w trzecim - asystująca.

Zwroty:

Z wyłączeniem opisanych powyżej przypadków szczególnych zwroty wykonywane są przez cały poczet. Zwroty w miejscu:

- zwrot w lewo - dowodząca robi wykrok prawą nogą w lewo skos, chorąży robi w lewo zwrot w miejscu, asystująca robi zakrok lewą nogą w prawo skos,
- zwrot w prawo - dowodząca robi zakrok prawą nogą w lewo skos, chorąży robi w miejscu w prawo zwrot, asystująca robi wykrok lewą nogą w prawo skos,
- zwrot w tył - wykonywane są dwa zwroty w lewo.

Zwroty w marszu wykonuje się płynnie, bez zatrzymywania. Polegają one na wydłużaniu lub skracaniu w odpowiedni sposób kroku dowodzącej i asystującej tak aby chorąży ze sztandarem mógł utrzymać w miarę stałe tempo marszu. W przypadku zwrotów:

- w lewo - asystująca maszeruje w miejscu a chorąży skraca krok,
- w prawo - dowodząca maszeruje w miejscu a chorąży skraca krok.

Podczas wykonywania zwrotów, zatrzymań, przemarszów itp. dowodząca pocztu może wydawać komendy dla pocztu w celu zsynchronizowania ruchów. W zależności od sytuacji mogą one być wydawane głośno, przyciszonym tonem lub być tylko umówionymi uprzednio sygnałami.

21. CHWYTY SZTANDAREM

Sztandarem wykonuje się chwyt: *do nogi, prezentuj, na ramię, oraz salutowanie.*

21.1. Rodzaje chwytów sztandarem

do nogi - chorąży trzyma sztandar oparty o podłoże na stopie drzewca przy prawej nodze na linii czubka buta. Drzewiec przytrzymuje prawą ręką powyżej pasa, łokieć prawej ręki lekko przyciska do ciała. Cały poczet przyjmuje postawę zasadniczą. Chwył "do nogi" stosuje się przy po komendzie *SPOCZNIJ*. Poczet cały czas stoi w postawie zasadniczej a chwyt wykonuje jedynie chorąży.

prezentuj - z położenia *do nogi* – chorąży chwytą drzewiec sztandaru lewą ręką poniżej prawej, następnie przekłada prawą poniżej lewej, tak żeby odległość między nimi wynosiła ok. 15 cm i ustawia w położeniu pionowym przy prawym ramieniu (dłoń lewej ręki znajduje się na wysokości barku) po czym opuszcza prawą rękę na całą długość obejmując dolną część drzewca. Ten chwyt stosuje się przy postawie zasadniczej oraz jako moment przejściowy do innych chwytów. Z pozycji *prezentuj* możliwe jest wykonanie *chwytów na ramię* i *salutowanie*.

na ramię - z pozycji *prezentuj* chorąży kładzie drzewiec prawą ręką (pomagając sobie lewą) na prawe ramię i trzyma je pod kątem 45 stopni. Płat sztandaru musi być oddalony od barku na około 30cm. Ten chwyt stosuje się zawsze podczas marszu, z wyjątkiem salutowania.

salutowanie sztandarem w miejscu

Salutowanie sztandarem w miejscu wykonuje się z postawy *prezentuj*. Gdy odbierający honory zbliży się na pięć kroków, chorąży robi zwrot, w prawo w skos, z jednoczesnym wysunięciem lewej nogi w przód na odległość jednej stopy i pochyla sztandar w przód pod kątem do 45 stopni. W tej postawie pozostaje dopóty, dopóki odbierający honory nie znajdzie się w odległości kroku za sztandarem. Wówczas przenosi sztandar do postawy *prezentuj*. Dowodząca pocztu saltuje, asysta pozostaje w postawie zasadniczej.

salutowanie sztandarem w marszu

W marszu saltuje się, opuszczając sztandar z położenia *na ramię* w taki sam sposób jak w miejscu. Chorąży pochyla sztandar na komendę *Na prawo – PATRZ*, natomiast bierze na ramię na komendę *BACZNOŚĆ*. Dowódca pocztu zwraca głowę w prawo i saltuje.

21.2 Okoliczności salutowania sztandarem

Salutowanie sztandarem wykonuje się w następujących okolicznościach:

- a) przed głównym ołtarzem podczas wejścia do świątyni, to samo obowiązuje po zakończeniu uroczystości i wyjściu ze świątyni,
- b) w odpowiednich momentach podczas mszy świętej (przeistoczenie i błogostawieństwo),

- c) przy dźwiękach Hymnu Narodowego, podczas podnoszenia flagi państwowej, bandery wojennej i proporca Prezydenta RP,
- d) podczas Hymnu Harcerskiego i Modlitwy Harcerskiej,
- e) przy odśpiewywaniu podniosłych pieśni patriotycznych i modlitewnych,
- f) przy odgrywaniu sygnału Wojska Polskiego,
- g) oddając honory przełożonym w szyku rozwiniętym i oraz przemarszu defiladowym
- h) przy apelu poległych,
- i) podczas defilady w marszu przed trybuną honorową,
- j) przed Grobem Nieznanego Żołnierza,
- k) przy opuszczaniu trumny do grobu w uroczystościach pogrzebowych

Sztandar uczestniczący w obrzędzie pogrzebowym uzupełnia się kirem żałobnym w czarnym kolorze.

22. UROCZYŚCIE W KOŚCIOŁACH

Należy wcześniej uzgodnić z gospodarzem świątyni (Biskupem, Proboszczem, Przeorem lub Gwardianem) udział pocztu w uroczystości oraz miejsce jego ustawienia. Dopilnowanie tego obowiązku spoczywa na głównym organizatorze uroczystości.

22.1 Wejście do świątyni

Przed zajęciem uzgodnionego miejsca, dowodzący wprowadza poczet (poczty) do kościoła w kolumnie lub rzędem (w zależności od miejsca w świątyni), przechodząc nawą główną przed główny ołtarz. Tu w ustalonej kolejności poczty zatrzymują się frontalnie do ołtarza. Każdy poczet podchodzi kolejno przed ołtarz, zatrzymuje się i pochyla swój sztandar. Następnie wykonując zwrot przez ramię, odmaszerowuje w kierunku wyznaczonego miejsca, gdzie się zatrzymuje ustawiając się w pozycji bocznej do ołtarza. Przyjmuje się zasadę, że poczty sztandarowe wprowadzone do kościoła nawą główną po oddaniu salutu przed ołtarzem zajmują wyznaczone miejsca, przestrzegając zasady, że poczty o numeracji nieparzystej zajmują miejsca po prawej stronie ołtarza, a o numeracji parzystej po jego lewej stronie. Pojedynczy poczet sztandarowy zajmuje miejsce po prawej stronie ołtarza frontem, w razie braku miejsca bokiem. Przy większej ilości pocztów i braku miejsca, chorąży stają ze sztandarem na froncie, a przyboczne (asysta) z tyłu, za sztandarem.

Jeżeli poczty poprzedzają celebransa (celebransów), to po zajęciu wyznaczonych miejsc, stają w pozycji *prezentuj* do chwili ucałowania ołtarza przez celebransa (celebransów).

W przypadku gdy poczet zajmie miejsce przed wejściem celebransa, to po usłyszeniu dzwonka *na wejście* celebransa (celebransów), chorąży prezentuje sztandar do chwili ucałowania ołtarza przez celebransów. Po tym momencie dowodząca daje komendę *BACZNOŚĆ* a chorąży wykonuje chwyt *do nogi*.

Jeżeli występuje więcej niż jeden sztandar należy wyznaczyć osobę dowodzącą. Może nią być jednocześnie dowódca pierwszego pocztu sztandarowego. Czynności i chwyt wykonywane przez pierwszy sztandar są sygnałem i wzorem dla pozostałych pocztów. Komendy dla sztandarów mogą być przez dowodzącego/dowodzącą wydawane na głos lub za pomocą umówionych sygnałów i znaków (w zależności od okoliczności, potrzeb i możliwości).

22.2 Zachowanie podczas mszy świętej

podczas czytania ewangelii - chorąży przyjmuje pozycję *prezentuj*, a asysta postawę zasadniczą.

przed przemienieniem, kiedy kapłan wyciąga ręce nad darami - chorąży saltuje sztandarem, asysta stoi w postawie zasadniczej a dowodząca saltuje. Po usłyszeniu dzwonka lub kiedy kapłan przyklęka, poczet przyjmuje postawę zasadniczą, chorąży wykonuje chwyt *prezentuj* i bezpośrednio po niej *do nogi*.

przed Komunią świętą po trzecim powtórzeniu słów *Baranku Boży* - chorąży saltuje sztandarem, asysta stoi na *bacność*, a dowodząca saltuje. Po słowach *Panie nie jestem godzien* wszyscy przyjmują postawę zasadniczą.

22.3 Zakończenie

Po zakończeniu mszy świętej, podczas błogosławieństwa, chorąży przyjmuje pozycję *prezentuj*, a asysta stoi na *bacność*. Po błogosławieństwie chorąży przyjmuje pozycję *do nogi*.

Po ostatecznym zakończeniu mszy świętej poczty sztandarowe w ustalonej kolejności salutują sztandarem przed ołtarzem i wychodzą ze świątyni idąc przed celebransami lub czekając na ich wyjście do zakrystii.

Po zakończeniu uroczystości dowodzące poszczególnych pocztów winne zgłosić głównemu dowodzącemu swoje odejście oraz ewentualnie zgłosić uwagi z przebiegu uroczystości.

Często zdarza się, że na początku lub końcu uroczystości, celebrans względnie organizator witając lub dziękując pocztom za ich udział wymienia (*prezentuje*) poszczególne poczty. W takim przypadku chorąży ma obowiązek oddać krótkie salutowanie sztandarem, asysta przyjmując postawę zasadniczą, a dowodząca zasalutować.

23. CEREMONIA POŚWIĘCENIA SZTANDARU

Uroczystość poświęcenia sztandaru jest doniosłym wydarzeniem. Uroczystość ta winna być starannie przygotowana pod względem merytorycznym i organizacyjnym. Winna mieć również bardzo uroczystą oprawę.

W samej uroczystości biorą udział:

- a) Rodzice chrzestni sztandaru jako przedstawiciele fundatorów sztandaru
- b) Poczet sztandarowy w składzie 1 + 2
- c) zaproszone poczty sztandarowe innych jednostek oraz honorowi goście
- d) osoba duchowna dokonująca poświęcenia sztandaru.

W trakcie apelu z nadaniem prawa do posiadania sztandaru, osoby szczególnie zasłużone sprawie jego zdobycia mają przywilej wbicia pamiątkowego gwoźdźca w jego drzewiec.

24. UWAGI OGÓLNE

W przypadku uczestnictwa w uroczystości pocztów sztandarowych różnych szczebli poczty ustawiają się od jednostki nadrzędnej do jednostek niższych (poczet Związku na czele, za nim poczty chorągwi, następnie hufców i drużyn).

Prawo do powoływania pocztów sztandarowych i drużyn sztandarowych przysługuje komendantkom określonego szczebla. Prawo do uczestnictwa w poczcie sztandarowym Związku przysługuje wyłącznie instruktorom. Dopuszcza się wyłonienie drużyny sztandarowej w drodze rywalizacji określonej odrębnym regulaminem.

Rozdział VI

APEL

opis apelu dotyczy drużyny, analogicznie można przenieść te wzorce na inne jednostki harcerskie – hufce, chorągwie, etc.

25. USTAWIENIE

Drużynowa (obożna, komendantka zbiórki lub wyznaczona do tego osoba) wydaje komendę **BACZNOŚĆ** na którą harcerki zwracają się frontem do przełożonej i przyjmują postawę zasadniczą.

Następnie prowadząca apel wydaje komendę składającą się z zapowiedzi (określającej formę szyku) oraz hasła **ZBIÓRKA**.

np.: **BACZNOŚĆ, zastępami, na placu apelowym, w dwuszeregu – ZBIÓRKA**. Po komendzie **SPOCZNIJ** harcerki wykonują ustawienie.

Jeżeli w apelu **uczestniczy sztandar jednostki** lub jednostki nadrzędnej (hufca, chorągwi, Związku), to należy wprowadzić go na początku apelu po komendach: **BACZNOŚĆ, NA PRAWO PATRZ, poczet sztandarowy sztandar (można podać nazwę jednostki, do której należy sztandar) – WPROWADZIĆ**.

Poczet wprowadza sztandar przechodząc wzdłuż całego frontu zebranych na zbiórce jednostek. Podczas wprowadzania sztandaru dowodzące jednostek salutują.

Poczet sztandarowy staje na wyznaczonym wcześniej miejscu.

Poczet sztandarowy staje na prawym skrzydle na wysokości czoła szeregu stojących na apelu harcerek.

26. RAPORT/MELDUNEK

Raport składany jest osobie pełniącej w danej sytuacji najwyższą funkcję, z pominięciem przełożonych niższego szczebla, np. jeżeli na zbiórce jest hufcowa i komendantka chorągwi, to raport całości składa się komendantce chorągwi. Meldowanie może być wyłącznie dwuszczeblowe, sytuacje w których zdarza się wielokrotne meldowanie przełożonej wyższego szczebla nie powinny mieć miejsca.

W przypadku wspólnego apelu jednostek Organizacji Harcerki i Organizacji Harcerzy należy wcześniej ustalić, komu ma być złożony raport. Można obojgu naraz.

Prowadząca apel podaje komendę **BACZNOŚĆ – zastępowe przygotowują raport, SPOCZNIJ**.

W zastępach zastępowe wykonują wykrok prawą nogą z jednoczesnym zwrotem w lewo i podają komendy **BACZNOŚĆ, Kolejno – ODLICZ**. Po odliczeniu zastępowa powraca do poprzedniej pozycji.

W przypadku małej liczby harcerki, można pominąć odliczanie, przestając na komendach **BACZNOŚĆ, SPOCZNIJ**.

Prowadząca apel podaje komendy **BACZNOŚĆ, Zastępami – MELDOWAĆ, SPOCZNIJ**.

Zastępowe wykonują wykrok jw., podają komendę **BACZNOŚĆ, Na prawo – PATRZ** i najkrótszą drogą zwracają się do prowadzącej, stając w pozycji zasadniczej w jednej linii z pozostałymi raportującymi trzy kroki od przyjmującej raport.

Przyjmująca raport staje na środku naprzeciwko raportujących. Salutuje całości po czym mówi *Czuwaj!* Zastępowe oddają honory i odpowiadają *Czuwaj!*

Przyjmująca raport robi w lewo zwrot, zmierza ku pierwszej z szeregu i frontuje. Oddają sobie honory, po czym następuje meldunek pierwszej zastępowej.

np.: *Czuwaj!* Druhno drużynowa, zastępowa tropicielka Aleksandra Białecka - melduję zastęp Stokrotki na apelu. Stan – dziewięć, obecnych – pięć, dwie – służba, dwie – warta.

Po przyjęciu meldunku prowadząca apel robi krok w bok, stając twarzą w twarz z następną raportującą. Druhny oddają sobie honory po czym mówią: *Czuwaj!*, w tym samym czasie salutuje zastępowa, która zakończyła przed chwilą meldować.

Nie salutuje się podczas przechodzenia w bok, ale po zatrzymaniu się.

Jeśli jest więcej niż trzy raportujące, to po przyjęciu pierwszego raportu prowadząca może podać komendy *BACZNOŚĆ*, *SPOCZNIJ* kierowane do wszystkich jednostek stojących na apelu. Analogicznie, po odebraniu meldunku od przedostatniej osoby, pada komenda *BACZNOŚĆ* adresowana do całości.

Komendę *SPOCZNIJ* wykonują jedynie osoby, które nie meldują w danym momencie ANI nie stoją tuż obok składającej raport. Zastępowe automatycznie stają na baczność, gdy poprzedzająca je harcerka składa raport i stoją w tej pozycji aż następująca po nich skończy raportować.

Po odebraniu wszystkich meldunków przyjmująca staje na swej pierwotnej pozycji (front – środek szeregu), salutuje raportującym, po czym podaje komendę *Czuwaj! Zastępowe po raporcie – wstap*. Zastępowe salutują oraz wykonują zwrot w tył i najkrótszą drogą wracają do swych jednostek. Stają na czele zastępu i wydają komendy *BACZNOŚĆ*, *SPOCZNIJ*.

Prowadząca wydaje całości komendę *BACZNOŚĆ*, *Na prawo PATRZ* i składa raport drużynowej.

Np. Salutuje - *Czuwaj družno drużynowa!*, obożna sam. *Emilia Sygulska - melduję 301 Warszawską Drużynę Harcerek „Na szlaku” na apelu porannym. Stan 26, obecnych 26.* - Salutuje.

Po raporcie prowadząca i drużynowa podają sobie dłoń, po czym prowadząca staje frontem do harcerek. Po przyjęciu meldunku, drużynowa robi kilka kroków w kierunku zgromadzonych harcerek, mówi: *Druhny – Czuwaj!*, na co harcerki odpowiadają: *Czuwaj!*

Prowadząca apel czeka na pozwolenie wydania komendy od przełożonej, (np. daj *SPOCZNIJ*) a następnie po oddaniu honorów przełożonej i potwierdzeniu słowem *ROZKAZ* lub *TAK JEST* – podaje komendy *BACZNOŚĆ*, *SPOCZNIJ*, a przyjmująca raport drużynowa wraca na swoje miejsce.

27. FLAGA PAŃSTWOWA

W tym momencie apelu po sprawdzeniu stanu jednostek i zameldowaniu o tym dowodzącej, powinno nastąpić podniesienie flagi państwowej na maszt i odśpiewanie Hymnu Harcerskiego.

27.1 Podniesienie i opuszczenie flagi

Aby podnieść flagę państwową na maszt, prowadząca apel podaje komendy: (*Drużyna*) – *BACZNOŚĆ*, Na prawo - *PATRZ*. *Poczet flagowy - BACZNOŚĆ, do podniesienia flagi państwowej – MARSZ*. Flagę może podnieść jedna harcerka, bez asysty, wówczas prowadząca podaje komendę: *tropicielka Wiktoria Kowalska do podniesienia flagi państwowej - MARSZ*.

Poczet flagowy maszeruje krokiem zwykłym w kierunku masztu i zatrzymuje się krok za masztem frontem do szyku zastępów. Flagowa przymocowuje flagę do liny nośnej.

Asystująca przytrzymuje naciągniętą w bok flagę za dwa rogi nieprzywiązane do linki (utrzymuje ją w pozycji jak najbardziej rozłożonej - aby się nie pobrudziła i aby była widoczna dla wszystkich).

Następnie pada komenda: *Do Hymnu Harcerskiego*.

Jeśli trębacz gra sygnał na podniesienie flagi to Hymn Harcerski śpiewany jest po odegraniu sygnału.

Na pierwsze takty hymnu flagowa zaczyna podnosić flagę. Czas podnoszenia flagi powinien być ściśle zsynchronizowany z czasem śpiewania hymnu. Asystująca przytrzymuje delikatnie flagę również w czasie podnoszenia aż do momentu, kiedy przestaje do niej sięgać (na końcu delikatnie podrzucając róg na wiatr) po czym staje w poczcie flagowym i wspólnie z dowódcą pocztu salutuje. Po podniesieniu flagi również flagowa zaczyna salutować.

Następnie prowadząca apel podaje komendę: *BACZNOŚĆ, poczet flagowy – WSTĄP, SPOCZNIJ* (na komendę *baczność* poczet flagowy przestaje salutować).

Analogicznie postępuje się w przypadku opuszczania flagi (bez odśpiewania hymnu harcerskiego), po komendzie: *BACZNOŚĆ. Poczet flagowy do opuszczenia flagi państwowej MARSZ* asysta pilnuje, aby w końcowym momencie opuszczania flagi nie ubrudziła się przytrzymując ją delikatnie. W przypadku zdejmowania flagi z masztu asysta pomaga flagowej złożyć flagę.

Przy podnoszeniu flagi z kirem żałobnym flagę podnosi się do szczytu masztu, następnie opuszcza do połowy. Podczas opuszczania flagi należy podnieść ją do szczytu masztu, a następnie opuścić w dół.

27.2 Salutowanie do flagi

Od momentu rozpoczęcia podnoszenia flagi aż do chwili podniesienia jej na maszt i zakończenia śpiewania hymnu salutuje (oraz nie śpiewa hymnu):

- a) asysta flagowej,
- b) instruktorka komendy stojąca na prawym skrzydle,
- c) instruktorki dowodzące jednostkami.

W czasie hymnu proporcowi, chorąży sztandarów stosują chwyt - *salutowanie*.

28. ROZKAZ

Rozkaz jest czytany przez wyznaczoną do tego osobę. Prowadząca apel podaje komendę *BACZNOŚĆ - do odczytania rozkazu sam. Beata Pasierb – WYSTĄP, SPOCZNIJ. Odczytująca rozkaz wychodzi przed front harcerek, po czym prowadząca podaje komendę BACZNOŚĆ*. Rozkaz może również czytać prowadząca apel.

Po odczytaniu nagłówka (nazwy jednostki), miejsca i daty oraz numeru rozkazu, prowadząca wydaje komendę *SPOCZNIJ* i następuje odczytanie treści rozkazu.

Przy mianowaniach imiennie wymienione w rozkazie mówią głośno Służba!, a przy zwolnieniach Rozkaz! Przy służbach, wartach – analogicznie – Służba!, Warta!. Przy poleceniach, stopniach, sprawnościach Rozkaz!, Przy pochwałach i naganach Pochwała!, Kara! lub Rozkaz! (ew. wojsk. Ku chwale Ojczyzny) Jeżeli rzecz dotyczy harcerki nieobecnej na apelu, jej bezpośrednia przełożona mówi: Zostanie powiadomiona! Jeśli cały zastęp / drużyna / jednostka jest wyczytana w rozkazie, to wszystkie jej członkinie stają w tym momencie na baczność a zastępowa / drużynowa / komendantka jednostki mówi w imieniu całości odpowiednio Służba! / Rozkaz! itd.

Po odczytaniu treści rozkazu pada komenda **BACZNOŚĆ** wydana przez prowadzącą apel. Odczytująca rozkaz czyta *Czuwaj! Podpisała drużynowa pwd. Karolina Kustra węd.* Prowadząca apel podaje komendę **SPOCZNIJ**.

Prowadząca apel podaje komendę **BACZNOŚĆ**, sam. *Beata Pasierb po odczytaniu rozkazu – WSTĄP, SPOCZNIJ.*

29. ZAKOŃCZENIE APELU

Jeśli nie jest to uroczysty apel możliwa jest następująca formuła: **BACZNOŚĆ**, *skargi, wnioski, zażalenia, raport, raport karny – WYSTĄP, SPOCZNIJ*. Wówczas harcerka mająca określoną sprawę występuje przed sztyk. Prowadząca apel wydaje polecenie **DO MNIE!**. Występujący stają w szeregu przed prowadzącą i kolejno meldują.

Harcerka informuje o swojej sprawie i wówczas prowadząca prosi o przekazanie informacji ogółowi lub stwierdza: *Przyjęłam do wiadomości (Zostanie załatwione, Nie akceptuję)*. Następnie podaje komendę: **WSTĄP**.

Prowadząca apel wydaje komendę: *Drużyna na moją komendę – BACZNOŚĆ. Na prawo – PATRZ. Poczёт sztandarowy sztandar drużyny (Związku, chorągwi) – WYPROWADZIĆ*.

Poczёт postępuje analogicznie jak przy wprowadzaniu sztandaru. Po wyprowadzeniu sztandaru prowadząca apel wydaje komendę: **BACZNOŚĆ**, w tył – **ROZEJŚĆ SIĘ** (*lub Baczność, do namiotów – ROZEJŚĆ SIĘ, Zastępami – ROZEJŚĆ SIĘ*), **SPOCZNIJ**.

Rozdział VII

WARTA HONOROWA

Wartę Honorową stanowi dowodząca i dwie wartowniczkki. Warta może się również składać z większej ilości wartowniczek, przy czym musi to być liczba parzysta. Wartowniczkki występują w regulaminowym umundurowaniu, w nakryciu głowy z opuszczonymi rękawami.

30. ROZPROWADZANIE I ZMIANA WARTY

30.1 Rozprowadzanie warty

Dowodząca wartą staje na dwa kroki przed wartowniczkami i wydaje komendę **Warta–BACZNOŚĆ**, *za mną – MARSZ*. Wartowniczkki idą krokiem defiladowym za dowodzącą. Na dwa kroki przed miejscem pełnienia warty dowodząca zatrzymuje się.

Wartowniczkki nie zatrzymując się dochodzą do miejsca wartowania. Wówczas dowodząca wartą salutuje i równocześnie z wartowniczkami wykonuje w tył zwrot. Następnie odmaszerowuje.

30.2 Zmiana warty

Zmiana warty postępuje podobnie jak przy rozprowadzaniu, przy czym w momencie zatrzymania się dowodzącej przed miejscem wartowania stojące wartowniczkę krokiem dostawnym przesuwa się na zewnątrz lub do wewnątrz (w zależności od charakteru miejsca).

Nowa zmiana wchodzi na miejsce poprzedniczek. Dowodząca saltuje, wykonuje równocześnie z nową zmianą w tył zwrot i odprowadza poprzednie wartowniczkę wydając na końcu komendę: *Warta – STÓJ, W tył – ROZEJŚĆ SIĘ.*

Rozdział VII

UDZIAŁ WE MSZY ŚWIĘTEJ

Drużyna wchodzi do kościoła lub przed ołtarz połowy na pięć minut przed rozpoczęciem nabożeństwa. Harcerki podczas Ewangelii przyjmują postawę zasadniczą. Proporcowe jednostek podczas liturgii stoją, a w odpowiednich momentach przyjmują wraz z proporcem postawę zasadniczą, nie klękają. Po zakończonej Mszy Świętej następuje odśpiewanie Modlitwy Harcerskiej.